

SOSIAALIHUOLLON PALVELUTARPEEN ARVIOINTI TAI LASTENSUOJELUILMOITUS VARHAISKASVATUKSESSA

Milloin ja miten tehdä
ilmoitus varhaiskasvatuksessa

Ohjelehti varhaiskasvatuksen työntekijöille

Anne Pulkkanen ja Henna Sotaniemi
Lapin Ammattikorkeakoulu

Opas sinulle, varhaiskasvatuksen ammattilainen.

Tämän työn tarkoituksella pyrimme lisäämään varhaiskasvatuksen henkilöstön tietoisuutta milloin ja miten tehdään sosiaalihuollon palvelutarpeen arviointi tai lastensuojeluilmoitus varhaiskasvatuksessa.

Ensisijaisesti pyritään aina saamaan perheille apua hyvissä ajoin ennen tilanteen kriisiytymistä. Älä siis epäröi ottaa yhteyttä sosiaalihuoltoon ja kysyä sieltä apua. Sinun ei välttämättä tarvitse tietää onko tarpeen tehdä mikä ilmoitus, mutta tällä työllä toivomme sinun ymmärtävän kuinka tärkeitä ilmoitukset ovat.

Tässä oppaassa on esimerkkejä tilanteista, jotka ovat suuntaa antavia. Toivomme työn herättävän keskustelua työyhteisössänne ja miettivän ratkaisuja miten tilanteissa toimitaan.

On tärkeä muistaa, että jokainen perhe ja lapsi ovat yksilöitä.

Sosiaalihuoltolain (1.4.2015) perusteella perheet voivat saada jo varhaisessa vaiheessa apua ja tukea arkeensa. Samalla lastensuojeluasiakkuuden kriteerit ovat tiukentuneet.

Lasten oikeudet

- Varhaiskasvatuksessa tärkeimpänä on lapsen oikeuksien toteutuminen. Kun lapsen oikeudet tunnetaan hyvin, osataan niitä myös hyvin noudattaa. On tärkeää, että lapsen kasvua ja hyvinvointia tuetaan sekä hänellä on turvallinen kasvuympäristö. Puhuttaessa lapselle turvallisesta kasvuympäristöstä, tarkoitetaan sillä esimerkiksi turvallisia tiloja, lapsen iän ja kehitystason huomioimista sekä arvostavaa vuorovaikutusta.
- Lapsen oikeudet kuuluvat jokaiselle lapselle ja se on myös kirjattu lakiin
- Lapsella on oikeus erityiseen hoivaan ja suojeluun silloin kun normaaliksi luokiteltu kehitys katsotaan estyneen.

Sosiaalihuoltolaki

Sosiaalihuoltolaki turvaa lapsen ja perheen ensisijaisen tuen tarpeen.

Sosiaalihuoltolain 13 § mukaan:

”Lapsella ja hänen perheellään on oikeus saada viipymättä lapsen terveyden tai kehityksen kannalta välttämättömät sosiaalipalvelut. Palveluja on järjestettävä tarvittavassa laajuudessa niinä vuorokauden aikoina, joina niitä tarvitaan. Palvelujen on tuettava vanhempia, huoltajia ja muita lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavia henkilöitä lapsen kasvatuksessa ja huolenpidossa”.

Sosiaalihuoltolain mukainen ilmoitus

- Sosiaalihuoltolain 35§:n mukaan mm. varhaiskasvatuksen henkilökunnan on otettava yhteyttä sosiaaliviranomaiseen, mikäli hän saa tietoon lapsesta tai perheestä, joka on sosiaalihuollon tarpeessa.
- Yhteydenotto tehdään yhdessä perheen kanssa, yhteydenoton tarkoitus on hakea lapselle/perheelle ulkopuolisia tukipalveluita.
- Tukea voi saada mm. tukiperhe, tukihenkilö, perhetyö tai kotipalvelun muodossa. Vanhemmat voivat saada tukea esimerkiksi vanhemmuuteen, kasvatukseen tai talouteen liittyvissä haasteissa.
- Yhteydenoton tarkoituksena on turvata yhteistyö vanhempien kanssa sekä palveluiden jatkuvuus. Palvelutarpeen arvioinnissa sosiaalihuollon ammattilainen arvioi onko lapsi lastensuojelun asiakas ja mitä palveluita lapselle ja hänen perheelle tarjotaan.

Sosiaalihuoltolaki 30.12.2014/1301

Lastensuojelulaki; 2 §

- Lapsen vanhemmilla ja muilla huoltajilla on ensisijainen vastuu lapsen hyvinvoinnista. Lapsen vanhemman ja muun huoltajan tulee turvata lapselle tasapainoinen kehitys ja hyvinvointi siten kuin lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetussa laissa ([361/1983](#)) säädetään.
- Lasten ja perheiden kanssa toimivien viranomaisten on tuettava vanhempia ja huoltajia heidän kasvatustehtävässään ja pyrittävä tarjoamaan perheelle tarpeellista apua riittävän varhain sekä ohjattava lapsi ja perhe tarvittaessa lastensuojelun piiriin.
- Lastensuojelun on tuettava vanhempia, huoltajia ja muita lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavia henkilöitä lapsen kasvatuksessa ja huolenpidossa järjestämällä tarvittavia palveluja ja tukitoimia. Jäljempänä tässä laissa säädetyin edellytyksin lapsi voidaan sijoittaa kodin ulkopuolelle tai ryhtyä muihin toimenpiteisiin lapsen hoidon ja huollon järjestämiseksi.

Lastensuojelulaki 13.4.2007/417

Lastensuojelulain mukainen ilmoitus

- Työntekijän on TEHTÄVÄ lastensuojeluilmoitus, jos on saanut tietää lapsesta, jonka *hoidon ja huolenpidon tarve tai lapsen kehitystä vaarantavat olosuhteet tai omakäyttäytyminen* edellyttää mahdollisen lastensuojelu tarpeen selvittämisen.
- Ilmoitus on tehtävä tilanteessa, jossa on vakava huoli lapsesta. Olette esimerkiksi saanut tietoon perheen päihteiden käytöstä, -väkivaltaisuudesta tai vakavasta vanhemmuuden laiminlyönnistä tai puutteesta.
- Lastensuojeluilmoitus tehdään aina oman alueen hyvinvointialueen ohjeistuksen mukaan suullisesti tai kirjallisesti.
- Sosiaalihuollon ammattilaisen tehtävä on huolehtia, millaisiin toimenpiteisiin ryhdytään. Ilmoitusta ei pidä jättää tekemättä, vaikka joku muu olisi sen jo tehnyt tai perhe olisikin jo lastensuojelun asiakkaana. Aina, kun tehdään uusi ilmoitus, niin saadaan lapsen ja perheen kokonaistilanne paremmin näkyväksi.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). 2023a.Lastensuojeluilmoitus

Lastensuojelulain mukainen ilmoitus

- Esimerkkejä milloin pitää tehdä varhaiskasvatuksessa sosiaalihuollon tai lastensuojeluilmoitus.
- LAPSEN HEITTEILEJÄTTÖ
- LAPSEN TARPEIDEN LAIMINLYÖNTI
- SEKSUAALINEN HYVÄSIKÄYTTÖ TAI PAHOINPITELY TAI NÄIDEN UHKA
- PUUTTEET HUOLENPIDOSSA JA HOIDOSSA
- PERHEESSÄ OLEVAT PÄIHDE- TAI MIELENTERVEYSONGELMAT, VANHEMMAN OMAN HOIDON LAIMINLYÖNTI JA JAKSAMATTOMUUS.
- LAPSEN OMAT MIELENTERVEYSONGELMAT ESIMERKIKSI ITSETUHOISUUS
- TUKIVERKOSTON PUUTE, JOS SE VAARANTAA LAPSEN HYVINVOINNIN ARJESSA
- LAPSEN JA VANHEMMAN VÄLISET VUOROVAIKUTUS ONGELMAT
- TALOUDELLINEN TILANNE JOS SE VAARANTAA LAPSEN KEHITYSTÄ JA HUOLENPITOJA.

Terveystieteiden tutkimuskeskus (THL). 2023a.Lastensuojeluilmoitus

Lastensuojeluilmoituksen teko

- Jos sinulla on huoli lapsen hyvinvoinnista, on viipymättä tehtävä lastensuojeluilmoitus salassapitosäännöksistä huolimatta.
- Perheellä on pääsääntöisesti oikeus tietää, kuka on tehnyt lastensuojeluilmoituksen. Yksittäistapauksissa joudutaan kuitenkin arvioimaan, annetaanko tieto ilmoituksen tekijästä. Ilmoituksen tekijän henkilöllisyys voidaan suojata julkisuuslain 11§ 2 momentin nojalla lapsen edun tai ilmoittajan turvallisuuden takia myös silloin kun ilmoittaja ei ole erikseen pyytänyt nimettömyyttä.
- Sosiaalityöntekijä arvioi ja selvittää perheen tuen tarpeen yhdessä perheen ja yhteistyökumppaneiden kanssa.

Poliisille tehtävä ilmoitus

- Jos epäilet lapsen joutuneet lähiaikoina väkivaltarikoksen kohteeksi, on toiminnalla kiire.
- **TEE ILMOITUS POLIISILLE VÄLITTÖMÄSTI**, jotta poliisi pääsee käynnistämään esitutkinnan.
  - *AKUUTISSA TILANTEESSA soita 112 ja tee ilmoitus sitä kautta tai paikallisesti erikseen sovitulla tavalla.*
- Jos tapahtunut on ollut paljon aikaisemmin, eikä lapsi ole välittömässä vaarassa, ilmoituksella ei ole kiire. Ei kuitenkaan viivyttelylle ole näissäkään tilanteissa hyväksi.
  - Muissa tilanteissa tee ilmoitus sähköisesti POLIISIN SÄHKÖISEN ASIOINNIN KAUTTA. Löydät ilmoituksen kaavakkeen ”palvelut yrityksille ja yhteisölle”-kohdasta.

Poliisille tehtävä ilmoitus

- Joskus tilanne voi kuitenkin olla epäselvä. Voit kysyä neuvoa poliisilta lapsen nimeä mainitsematta.
- Ilmoitusvelvollisten on tehtävä myös lastensuojeluilmoitus poliisi-ilmoituksen lisäksi.
- Ilmoitusvelvollisuuden laiminlyönti on teko, jolla on rikosoikeudelliset seuraukset.
- Poliisille tehtävä ilmoituksesta ei tarvitse kertoa ennakoon perheelle.

ILMOITUSVELVOLLISUUS

- Ammattiryhmä ketä lastensuojeluilmoitusvelvollisuus koskee, on myös varhaiskasvatus
- Vaikka työntekijällä on vaitiolovelvollisuus työssään, se ei estä tekemästä lastensuojeluilmoitusta.
- Velvollisuus koskee myös sijaisia. Ilmoituksen tekemistä ei delegoida esim. esimiehelle koska sillä voi myös viivästyttää ilmoitusta. Silloin kun olet ammatissa, jossa sinulla on ilmoitusvelvollisuus, tulee sinun tehdä ilmoitus omalla nimelläsi.
- Pääsääntöisesti huoltajilla sekä lapsella on oikeus tietää, kuka ilmoituksen on tehnyt.
- Ilmoitus tehdään soittamalla sosiaalihuoltoon tai sähköisesti. Sähköiseen ilmoitukseen yleensä tarvitaan pankkitunnukset. Perheet eivät siitä huolimatta saa tietoon sinun henkilökohtaisia asioita. Vain nimen.

MUISTA TÄMÄ! Pelkkä epäily tai mahdollinen uhka laiminlyönnistä tai heitteillejätöstä riittävät lastensuojeluilmoituksen syyksi. Samoin epäily pahoinpitelystä tai seksuaalisesta hyväksikäytöstä riittävät syyksi ilmoittaa asiasta poliisille.

Huolen herääminen ja puheeksi otto

Ammattihenkilön olennainen osa työtä on varhainen puuttuminen ja huolen puheeksi ottaminen vanhempien sekä työryhmän kanssa.

Tärkeää, että vanhemmuutta vahvistetaan sekä pulmat tunnistetaan varhaisessa vaiheessa. Ongelmien kasautumisen ehkäisyyn mietitään ja etsitään keinoja yhdessä vanhempien ja työyhteisön kanssa.

Dialoginen kohtaaminen on lapsen ja perheen sekä yhteistyökumppaneiden kanssa osa arvokasta työtä. Dialogia tarkoittaa, kahden tai useamman ihmisen vuoropuhelua ja keskustelua. Se tarkoittaa myös luottamuksellista ilmapiiriä, sekä siinä tavoitellaan molemminpuolista ymmärtämistä, mutta ei yksimielisyyttä. Ei lähdetä kritisoimaan tai asennoitumaan arvostelevasti lapsen, perheen ja yhteistyötahoja kohtaan. **Aidosti yhteisten tavoitteiden eteen lapsen etua kunnioittaen.**

Nivala & Ryytänen 2019, 230. Heinonen ym. 2016, 188–189

Sosiaalipäivystys

- Sosiaalipäivystystä järjestetään ympärivuorokautisen kiireellisen ja välttämättömän avun turvaamiseksi erilaisissa sosiaalisissa kiire- ja hätätilanteissa.
- Sosiaalipäivystys toimii hyvinvointialueesi sosiaalihuollosta vastaavan viranomaisen toimipisteessä. Puhelinnumeron löydät:
  - Hyvinvointialueen verkkosivulta.
  - Hätänumerosta 112.
  - Sairaaloilta tai poliisilta.

Esimerkki tapaukset

Seuraavaksi on esimerkkejä tilanteista, joita varhaiskasvatuksen henkilöstö voivat uransa aikana kohdata. Toivomme keskustelua ja pohdintaa työyhteisössä milloin ja miten toimitaan lapsen hyvinvoinnin turvaamiseksi.

Seuraavilla dioilla on esimerkkejä tilanteista milloin voi tehdä sosiaalihuollon palvelutarpeen arvioinnin, lastensuojeluilmoituksen tai poliisille tehtävä rikosilmoitus

Vanhemman väsymys

Isä tuo lastaan aamulla hoitoon ja kertoo vaikeasta aamusta, isän silmistä huokuu väsymys. Isälle tarjottu hetkellistä keskusteluapua ja isä kertoo, että hänellä ei ole tukiverkosta eikä lasten äiti ole kuvioissa. Isä kertoo olevansa väsynyt.

Keskustelkaa työyhteisössä miten toimisitte?

Epäily päihtyneestä vanhemmasta

Äiti hakee lastaan hiukan myöhässä. Äiti vaikuttaa päihtyneeltä eikä ole yhteistyössä henkilökunnan kanssa.

Keskustelkaa työyhteisössä miten toimisitte?

Haukkumanimitykset

Lapsi kertoo päiväkodissa kuinka isä ja äiti kertoo epämiellyttäviä asioita, jotka pelottavat häntä. Lapsi kertoo että häntä kutsutaan muun muassa tyhmäksi ja läskiksi.

Pohtikaa työyhteisössä miten toimisitte?

Mustelmat

Lapsi on kastellut vaatteensa ja olette vaihtamassa niitä ja samalla näet lapsessa epätavallisen paljon mustelmia. Kysyttäessä lapsi hiljenee eikä aluksi osaa kertoa mitään. Kysyttäessä uudestaan lapsi vastaa että häntä on lyöty kotona.

Pohtikaa työyhteisössä miten toimisitte?

Aggressiivinen lapsi

Päiväkodissa lapsi on alkanut käyttäytyä aggressiivisesti ja muutenkin sopimattomasti. Lapsi uhkaa muun muassa muiden lasten turvallisuutta ja henkilökunnan.

Siirtymätilanteet ovat hänelle vaikeita sekä uuden opettelu, kommunikointi muiden lasten kanssa on hankalaa ja useasti se muuttuu turhautumisen kautta fyysiseksi. Lapsi ei myöskään kykene ryhmätilanteissa olemaan, lapsi puhuu ja liikkuu koko ajan, vaikuttaisi että hänellä on haasteita keskittymisessä ja ylivilkkaudessa. Hänellä saattaisi olla tarve tukitoimiin arjessa.

Vanhemmat kokevat, että ongelmaa ei ole.

Pohtikaa työyhteisössä miten toimisitte?

Epähygieeninen ulkonäkö

Lapsi saapuu toistuvasti päiväkotiin muun muassa pienissä ja likaisissa vaatteissa. Lapsen hampaat näyttävät pesemättömiltä ja tummilta sekä hiukset rasvaisilta. Perheen kanssa on otettu asia puheeksi heitä kunnioittavasti useita kertoja mutta muutosta ei ole tapahtunut.

Pohtikaa työyhteisössä miten toimisitte?

Laiminlyönti

- Lapsen perustarpeiden laiminlyönti voi olla esimerkiksi terveydenhoito-ohjeiden noudattamatta jättämistä, asianmukaiseen terveydenhoitoon hakeutumisen laiminlyöntiä, lapsen huonoa hygieniaa, tarjotun ravinnon vähäisyyttä tai emotionaalisten tarpeiden laiminlyöntiä.
- Perustarpeiden laiminlyöntiä on myös ymmärtämättömyys lapsen näkökulmasta ja suojelun sekä turvan takaamisesta lapselle, esimerkiksi piittaamattomuus lapsen altistumisesta huumeille ja ympäristön vaaroille sekä koulunkäynnin epääminen

Ilmoitusten jälkeen

- Aloitetaan palvelutarpeen arviointi.
  - Ensisijaisesti katsotaan kiireellisyys.
  - Tarkoitus löytää perheelle sopiva tukimuoto sosiaalihuollon- tai lastensuojelun kautta.
  - Tarvittaessa sosiaalityö on yhteydessä varhaiskasvatukseen.
- Palvelutarpeen arviointi tulee aloittaa 7 arkipäivän kuluessa ilmoituksen saapumisesta.
  - Arviointi tulee valmistua 3 kk aikana.
- Sosiaalihuoltolain mukaisista lapsiperheiden palveluista päättää sosiaalityöntekijä.
- Asia voi edetä tukitoimiin tai raueta kokonaan.
- Jos päädytään tukitoimiin, tieto ei tule varhaiskasvatukseen.

Lapsiperheiden asiakasohjaus - mikä se on?

Lapsiperheiden asiakasohjaus neuvoo sekä asiakkaita että ammattilaisia erityisesti lapsiperheiden sosiaalipalveluihin liittyvissä kysymyksissä.

- Asiakasohjaus on tarkoitettu uusille asiakkaille. Se toimii ikään kuin sisätuloväylänä niille perheille, joissa tarvitaan sosiaalipalveluiden tuomaa tukea ja apua. Jos lapsi on jo sosiaalipalveluiden asiakas, hänen asioistaan huolehtii hänen omatyöntekijänsä tai vastuutyöntekijänsä.
- Lapsiperheiden asiakasohjaukseen voi olla yhteydessä, kun sinulla on huolta lapsen ja perheen tilanteesta esimerkiksi seuraavissa asioissa

Lapsiperheiden asiakasohjaus - mikä se on?

- **Voisit hyötyä myös näistä**
- Voit olla joko omasta tai läheisesi hyvinvoinnista huolestunut yksityishenkilö, tai konsultaatioapua kaipaava ammattilainen. Selvitämme jokaisen yhteydenoton ja lastensuojeluilmoituksen tarpeellisessa laajuudessa ja arvioimme, minkä tyyppistä apua lapsi ja perhe voi tarvita.
- Lapsiperheiden asiakasohjausyksikön ammattilaiset huolehtivat myös esimerkiksi lapsiperheiden sosiaalipalveluiden virka-ajan päivystyksestä. Yksikkö vastaanottaa lastensuojeluilmoitukset, tekee alkuarviointeja ja palvelutarpeen arviointeja.

Lopuksi

Joskus lapsen tarinat ja tilanteet saattavat selvitä pelkällä puheeksiotolla ja niihin löytyy ihan looginen selitys, mutta muista luottaa omaan vaistoon. Jos vaisto sanoo että kannattaisiko olla yhteydessä sosiaalihuoltoon niin **OLE YHTEYDESSÄ** sosiaalihuoltoon, äläkä mieti. Voit auttaa mahdollisesti monia lapsia ja perheitä tällä.

LÄHTEET;

- Heinonen, H., Iivonen, E., Korhonen, M., Lahtinen, N., Muuronen, K., Semi, R. & Siimes, U. 2016. Lasten oikeudet ja aikuisten vastuut varhaiskasvatuksessa. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Helsingin yliopistollinen sairaala (HUS). 2021. Eräät ilmoitus- ja yhteydenottovelvollisuudet lastensuojelulain, sosiaalihuoltolain ja vanhuspalvelulain mukaan. Johtajaylilääkärin ohjeen 18/2020 liite 1. Viitattu.21.6.2023 <https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/JulkaisuMetatieto/Documents/EDK-2021-AK-366997.pdf>.
- Innokylä. 2022. Toimintamalli. Lastensuojeluilmoituksen prosessi. Viitattu.30.4.2023 PowerPoint-esitys (innokyla.fi).
- Lastensuojelulaki 12.4.2007/417. Viitattu 22.6.2023 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417#L1P3a>.
- Nivala, E. & Ryytänen, S. 2019. Sosiaalipedagogiikka kohti inhimillisempää yhteiskuntaa. Tallinna: Gaudeamus Oy.
- Sosiaalihuoltolaki 30.12.2014/1301. Viitattu 13.7.2023 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301#L2P10>.
- Suomi.fi.2023. Lapsiperheiden asiakasohjaus Perheneuvo. Viitattu 28.7.2023 <https://www.suomi.fi/palvelut/lapsiperheiden-asiakasohjaus-perheneuvo-etela-savon-hyvinvointialue/458f4b23-af21-40ab-b9c6-0dc1e45dfcbc>.
- Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL). 2023a. Lastensuojelukäsikirja. Työprosessit. Lastensuojeluilmotus ja lastensuojeluasian vireilletulo. Lastensuojeluilmotus. Viitattu. 6.6.2023 <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lastensuojeluilmotus-ja-lastensuojeluasian-vireilletulo/lastensuojeluilmotus>.
- Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL). 2023b.Lastensuojelun käsikirja. Työprosessi. Lastensuojeluilmotus ja suojeluilmotus ja lastensuojeluilmotuksen vireilletulo. Lastensuojelun tarpeen selvittäminen. Viitattu.6.5.2023 <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lastensuojeluilmotus-ja-lastensuojeluasian-vireilletulo/lastensuojelun-tarpeen-selvittaminen>.
- Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL). 2023c. Lastensuojelun käsikirja. Työprosessit. Mitä on lastensuojelu. Viitattu 4.4.2023 <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/mita-on-lastensuojelu>.
- YLEISSOPIMUS lapsen oikeuksista 60/1991.